

הלכות מגלה סימן תרצה

ביאורים ומוספים המשך

39) שכתב, שמסתימת הפוסקים משמע שאין להקפיד לתת משלוח מנות דוקא על ידי שליח, ומימא אולי לכתחילה טוב יותר לשלוח את המנות על ידי אחר, והשדי חמד (ח"ה בטופו ש"ת דברי חכמים סי' מד עמ' 348, ח"ט מערכת פורים סי' ו' ד"ה ואם) כתב בשם ספר יפה ללב, שמשמעות הכתוב דברי הפוסקים שתהיה מצוה זו על ידי שליח ולא בעצמו.

ובענין זה כתב המקור חיים (סי' תרצד סי' ד"ה משלוח ד"ה נראה לי) שמצוה בשלוחו יותר מבו, אכן כתב שם, שאפשר לשלוח גם על ידי קטן ואף על ידי קוף אפילו שהוא אינו בתורת שליחות, וכן דעת החתם סופר (ליקוטי חבר בן חיים ח"א עמ' לו ד"ה שב ד"ה עוד העלה, ובחידושי חתם סופר גיטין כב, ב ד"ה הוא לאו בני דעה), שכיון שהמצוה היא דוקא על ידי שליח ולא על ידי עצמו, לא צריך בזה דיני שליחות ואפשר לשלוח אף על ידי נכרי ואף על ידי קוף, ובשו"ת מהרי"י אסאד (שם) ובשו"ת שלמת חיים (סי' תא) כתבו, שבין שאין עדיפות לשלוח דוקא על ידי שליח, הוא הדין שאפשר לשלוח על ידי קטן [וראה שו"ת צ"צ אליעזר (ח"ט סי' לג אות ד), תשלמי תודה (פורים עמ' רפד)].

וטעם נוסף שעדיף לקיים משלוח מנות על ידי שליח יותר מבצעמו, כתב המקור חיים (שם) שיש בכך יותר פרטום הנס [והוא הדין למחנות לאביונים], ובשו"ת שלמת חיים (שם) כתב שיתכן שזה שותקנו על ידי שליחות הוא כדו שיהא פנוי למצות היום.

ומי ששלח משלוח מנות על ידי שליח, כתב בשו"ת האלהף לך שלמה (אוי"ח סי' שפג) שאם הוא חוזר למשלוחו ואמר לו שעשה שליחותו, הוא נאמן מדין עד אחד נאמן באיסוריין, ומימא אפילו אם לא חזר השליח ואמר למשלוח שעשה שליחותו, צידד שם שאפשר לסמוך עליו שעשה שליחותו, כיון שאם לא עשה שליחותו זה עשוי להתגלות מיד [שהרי דרך העולם שהמקבל מחזיר משלוח מנות לנותן], ובשו"ת אחיעזר (ח"ג סי' עג אות ד ד"ה ומה) צידד שאם השליח לא חזר ואמר שעשה שליחותו אין לסמוך עליו שעשה שליחותו, כיון שמשלוח מנות היא מצוה מדברית קבלה [שדינים כשל תורה], אכן, אם השליח עושה שליחותו תמורת שכר ויש לו דין קבלן, הסתפק שם אם זה מועיל, ונשאר בצ"ע [וראה בשו"ע לעיל (סי' תט סי' ובמשנ"ב שם)] לענין לשלוח עירוב תחומין על ידי חרש שוטה או קטן או נכרי.

ולענין האם צריך המקבל לידע מי שלח לו את משלוח המנות, כתב בשו"ת כתב סופר (אוי"ח סי' קמא אות ב) שצריך לידע מי שלח, ואם לאו לא יצא ידי חובתו [ראה שם שתלה זה בשני הטעמים של מצות משלוח מנות], וכן דעת הגרי"ש אלישיב (יבבשו מפיהו פורים פ"א אות כב), וראה עוד ספר שלמי תודה (פורים סי' סז אות ד) האם מקיים מצות משלוח מנות כששם את המשלוח אצל שכנו של המקבל או מחוץ לדלת ביתו.

ואדם שאינו נמצא בביתו בפורים, ושולחים בביתו משלוח מנות עבורו, כתב הערוך השלחן (סי' תרצו סי' ג) שלא יצא ידי חובתו, כיון ששליח שלא בפניו אינו כלום, וביאר הגרי"ש פראנק (מקראי קודש פורים סי' לו) שבאופן זה אין ריבוי אהבה וריעות [וראה עוד בהע' 2 שם, שבמו שהמקבל צריך לדעת מי שלח לו, הוא הדין השולח צריך לדעת למי שלח].

[משנ"ב סי' ק"ט]

וש"ענין דכ"ר (40). [הוא הדין מש"ע (41) וכו', וכן ס"ג פ"ה א"ל ופ"ה מש"ע (42) וכו', ולא פ"ה ח"י (43) וכו', וראוי מ"ד לא"כילה מש"ע (44)].

המשך בעמוד הבא

ראש חודש או יום טוב, כתב לעיל (סי' קפח סי' לג) שיש אומרים שיאמר גם 'רצה' וגם 'יעלה ויבא' ואין לחוש ל'תרתו דסתר', כיון שאמירת 'רצה' היא על תחילת הסעודה בשבת, ואמירת 'יעלה ויבא' היא על סוף הסעודה בראש חודש או יום טוב, ויש אומרים שזה 'תרתו דסתר' ולכן יאמר רק 'יעלה ויבא', כיון שסוף סוף אמירת 'רצה' במוצאי שבת שנויה במחלוקת ראשונים.

83) וכן פורים שחל במוצאי שבת, ונגמרה סעודתו של שבת בלילה [שהוא פורים] כתב לעיל (שם) שיאמר רק 'רצה' ולא 'על הנסים', כיון שאמירת 'על הנסים' בברכת המזון אינה אלא רשות.

[משנ"ב סי' טז]

אָבֵל מְשֻׁקֵּל (34) שוב אינו אומר 'על הנסים' (35), וְיֵשׁ אֲמָרִים דְּקָל וְיֵשׁ אֲמָרִים (36) וכו', דָּהָא מְצִינָה בְּשִׁמְתָהּ בְּשִׁנֵי יָמִים (37).

84) ואפילו אם התפלל מבעוד יום, כתב לעיל (סי' תמד סי' ב) לענין הזכרת 'יעלה ויבא' בברכת המזון של ראש חודש, ששוב אינו מזכיר 'יעלה ויבא', כיון שעשאו כיום חול בתפילתו, אבל אם הוא לא התפלל ערבית והציבור התפללו, אינו נמשך אחריהם, ואומר 'יעלה ויבא' בברכת המזון, אלא אם כן התחיל סעודתו לאחר שהתפללו הציבור ערבית, שאז אינו אומר 'יעלה ויבא', ומימא אם הוא לא התפלל עדיין מנחה, כתב שם שצריך להזכיר 'יעלה ויבא' בברכת המזון.

85) אכן, בדיעבד בן עיר שאמר 'על הנסים' בטי"ו, כתב לעיל (סי' תרצג סי' ו) שאין מחזירים אותו, כיון שיש לזה קצת שייכות בימים אלו.

86) אכן, לעיל (סי' קפח סי' לב ו-לד) לענין סעודה שלישית שנמשכה במוצאי שבת, כתב בפשיטות שאם התפלל ערבית, שוב אינו אומר 'רצה' בברכת המזון, כיון שזה נראה כ'תרתו דסתר'.

87) וראה בשו"ע לעיל (סי' ק"ד) ובמה שכתבנו שם.

[משנ"ב סי' יח]

פִּינֵן דְּתִיב "וּמְשֻׁלָּח" (38) וְיֵמָא דְּבַעֲיֵין דְּקָא עֲלֵי־יְדֵי שְׁלִיחוֹת, עֲנֵן שְׂמִי (39).

88) ולפי הצד שאין צריך שליח, כתב הא"א (בוטשאטש, סי' ד"ה כמזומה) שמה שכתוב 'ומשלוח' הוא לומר שבמצוה זו אין 'מצוה בו יותר מבשלוח', וכן כתב בשו"ת מהרי"י אסאד (ח"א תשובה רז ד"ה וזה ימים), והוסף, שיתכן שמה שכתוב 'ומשלוח' בא ללמד שעדיף בשלוחו מאשר בו משום שתכלית המצוה היא לקרב הלבבות, ויותר דרך כבוד לשלוח על ידי אחר, והכפ החיים (סי' מא) כתב, שאין להוכיח ממה שכתוב 'ומשלוח' שצריך שליח, שהרי מצינו בכמה מקומות בתורה לשון משלוח שלא על ידי שליח, וסיים שם, שאם אפשר יש לקיים משלוח מנות על ידי שליח מפני הבהור, אבל פשוט שאם אי אפשר על ידי שליח, יש לקיים את המצוה בעצמו, וכן דעת החו"א (דינים והנהגות פכ"א אות ה, ארחות רבנו ח"ג עמ' נג) שאין צריך שליח במשלוח מנות, וכן דעת הגרי"ז סולאייציק (עובדות והנהגות ח"ב עמ' קב) שאין לחוש לתת משלוח מנות על ידי שליח, וכן דעת הגרי"ש אויערבך (הליכות שלמה פורים פי"ט ארחות הלכה הע' 44) והגרי"ש אלישיב (הליכות והנהגות פורים) שאין צריך שליח, ובפרט אם הטעם של מצות משלוח מנות הוא כדי להרבות אהבה וריעות, שאז עדיף לקיימה בעצמו, ומימא היה הגרי"ש אויערבך מזהר לקיים משלוח מנות על ידי שליח לכל הפחות פעם אחת [וראה עוד בהערה הבאה].

הלבנות מנלה סימן תרצה

ביאורים ומוספים המשך

48) והשולח מאכל שלצורך הכנתו אין צריך לבשלו על גבי האש, אלא די לשפוך עליו מים חמים כגון אבקת תפוחי אדמה וכדו', דעת הגרי"ש אלישיב (יבקשו מפיחו שם אות ט) שהריהו נחשב כדבר מבושל ולא לענין בישול בשבת, כיון שהכנתו קלה.

והשולח אבקת קפה או קקאו וכדו', דעת הגרי"ש אלישיב (שם עמ' לה) שאין יוצאים בזה ידי חובת 'משלוח מנות', וכן דעת הגר"י קרליץ (שלמי תודה פורים סי' כט אות ה עמ' שב) שאינם נחשבים למנה, ואין יוצאים בזה ידי חובת 'משלוח מנות'.

וכן השולח תבלינים או תה שאינם נאכלים בפני עצמם, דעת הגרי"ש אלישיב (שם) שאין יוצאים בהם ידי חובת 'משלוח מנות' [חזן מסוכר שראוי למרצוף], ומה שמשמע בגמ' (מגילה ז, ב) ששלחו זנגביל ופלפלים, ביאר הגר"ח קניבסקי (תורת המועדים סי' יא אות א) שיתכן שמדובר בתבלינים רטובים הראויים לאכילה בפני עצמם, כמבואר בגמרא (ברכות לו, ב, ראה תוס' שם ד"ה ברטיבתא, וש"ע סי' רב סט"ז ו-יח), אכן, הא"א (בוטשאטש) כתב שיוצאים ידי חובת 'משלוח מנות' בנתינת חומץ הבא ללפת את המאכל [ראה בש"ע סי' רד ס"ב] ובמשנ"ב שם (סי' כד) ובשע"צ (סי' יח).

44) והשולח מאכלים שאין המקבל יכול לאוכלם מחמת מחלה או דיאטה וכדו', הוא הדין אם אינו סומך על כשרותם, וכן לשלוח מאכל הלבי למי שבשרי עד מוצאי פורים [וכן להיפך], דעת הגרי"ש אלישיב (הליכות והנהגות פורים, יבקשו מפיחו שם עמ' לו-מא) שלכתחילה אין ראוי לשולחם. דעת הגר"ח קניבסקי (תורת המועדים שם אות ג-ה) שהשולח דבר שאסור למקבל לאוכלו מחמת בריאותו, או שאינו סומך על כשרותו, לא יצא ידי חובתו. אכן, דעת הגר"ש איוערבך (הליכות שלמה פורים פי"ט דבר הלכה אות יא) שיוצאים ידי חובת 'משלוח מנות' אף במנות שאין המקבל רשאי לאוכלן מטעמי בריאות [וראה בספר מקראי קודש (פורים סי' לו הע' 5)].

והשולח דבר איסור כגון סתם יינם, שלמשלח אסור לאוכלו, ולמקבל מותר לאוכלו כגון שהוא חולה שאין בו סכנה, כתב החכמת שלמה (בגליון הש"ע) שלא יצא ידי חובתו [וראה שם מה שהאריך בזה].

ולשלוח דברי מתיקה, כתב הא"א (בוטשאטש, סי' כ) שיוצאים בהם ידי חובת 'משלוח מנות', וכן כתב הק"י החיים (סי' מח) שמנהג העולם לשלוח דברי מתיקה, וכן מבואר בחי' אר"ב (כלל קנה סלי"א, וראה במקור חיים שמצוה מן המובחר לשלוח בשר ודגים מבושלים).

ולענין 'משלוח מנות בפירות שביעית', כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ז סי' קפג) שכיון שיש חיוב ותקנת חז"ל לשלוח מנות, אם כן אסור לשלוח פירות שביעית כמשלוח המנות הראשון שהוא שולח, שהריהו פורע חובו בהם, וכמבואר ברמב"ם (פ"ו מהל' שמיטה ויובל ה"י), אבל את שאר משלוחי המנות שמוסיפים, מותר, וכן כתב הגר"ח קניבסקי (דרך אמונה שם ציון ההלכה סי' קבא) שצ"ע אם מותר לשלוח את 'משלוח המנות הראשון בפירות שביעית', וכן דעת הגרי"ש אלישיב (יבקשו מפיחו פורים פ"א אות לד), אכן אם במשלוח המנות הראשון שולח גם שתי מנות מלבד פירות שביעית, דעתו שם, שמותר.

ולהחזיר 'משלוח מנות בפירות שביעית' למי ששלח לו 'משלוח מנות קודם לכן', כתב הב"י (תורה לשמה סי' קצג) שכיון שדרך העולם שמי ששלח להם 'משלוח מנות' הריהו מחזיר לחבירו, אם כן זה נחשב כתשלום חובו בפירות שביעית, שאסור

המשך במילואים עמוד 136

40) ובטעם הדבר כתב התרומת הדשן (ח"א סי' קיא), כיון שטעם מצות 'משלוח מנות' הוא כדי שיהיה לכל אחד כדי סיפוקו לקיום סעודת פורים [וראה בשו"ת חתם סופר (או"ח סי' קצח) שלא חילקו בין עשיר לעני כדו' שלא לבייש את מי שאין לו], ועוד, שלשון 'מנות' בכל מקום הוא מיני מאכל או משתה [והוא הדין שאין יוצאים במעות], ובביאור הגר"א (סי' יד) ציון לדברי רש"י בביצה (יד, ב ד"ה אלא מנות), אכן, המשנ"ב לקמן (סי' תרצו סי' יח) כתב בשם הספר חסידים, שאבל ישלח מעות או בשר לעניים, רק לא תפנקים העשויים לשמחה, המקור חיים שם (סי' נשאר בצ"ע אין יוצאים ידי חובת 'משלוח מנות' במעות [וראה במשנ"ב שם (סי' יט) ובבאר היטב כאן (סי' ז)].

41) ומשקה קל עם טעם, דעת הגרי"ש אלישיב (יבקשו מפיחו פורים עמ' לג-לד) שדינו כמשקה ויוצאים בו ידי חובת 'משלוח מנות', אבל מי סודה אין רינם כמשקה.

42) אבל לשלוח שתי חתיכות אוכל ממין אחד, כתב הערוך השלחן (סי'ד) שפשוט שאין זה נחשב לשתי מנות, ולא יצא ידי חובתו, וכן צידד הא"א (בוטשאטש, סי' ד"ה צריך), וכן דעת הגר"ח קניבסקי (תורת המועדים סי' ט אות א, וראה ראש יוסף מגילה ז, ב ד"ה תנ').

אכן, השולח שני חלקי עוף וכדו' החלוקים בטעמים, כגון החלק העליון חלק התחתון של בשר העוף, כתב הגר"ש איוערבך (הליכות שלמה פורים פי"ט דבר הלכה אות יב) שנחשבים כשתי מנות, והגר"צ פראנק (מקראי קודש פורים סי' לו) כתב, שמדברי רבינו חננאל (מגילה ז, א) משמע שיוצאים ידי חובה בשתי חתיכות בשר ממין אחד, על כל פנים אם הם משני אברים שחלוקים קצת בטעמם. וכן דעת הגרי"ש אלישיב (יבקשו מפיחו פורים עמ' לא-לב) שאפשר לתת שתי חתיכות בשר שיש להן טעמים שונים כגון שאחת מבושלת ואחת צלוייה, או שמתובלות בתבלינים שונים, הוא הדין שני מיני משקים.

והשולח שתי מנות לשני בני אדם בשותפות, הסתפק הפסקי תשובה (סי' קמד) האם יצא ידי חובה אפילו אם אין בו אלא שיעור 'משלוח מנות' לאדם אחד, כיון שלכל אחד יש זכות בכל 'משלוח המנות', ואם כן נמצא ששלח שתי מנות לאדם אחד, או שלא יצא ידי חובה אפילו אם יש במשלוח מנות כשיעור לכל אחד ואחד, כיון שאינו מיוחד לכל אחד מהם, ונשאר בצ"ע, וכמה אנשים השולחים 'משלוח מנות' בשותפות, דעת הגרי"ש אלישיב (יבקשו מפיחו פורים פ"א אות כה) שיצאו ידי חובה, אפילו אם שלחו חתיכה אחת גדולה שיש בה לכל אחד שיעור של מנה.

ובאופן קיום המצוה, כתב הק"י החיים (סי' לו) שיש לשלוח את שתי המנות בבת אחת ולא בזה אחר זה, וכן דעת הגרי"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פמ"ז אות ד, ובספר יבקשו מפיחו פורים פ"א אות לב כתב בשמו, שאפשר ליתן זה אחר זה), אכן, הגר"צ פראנק (מקראי קודש שם) כתב שמדברי הרבינו חננאל (מגילה ז, א) משמע שאין צריך לשלוח אותן ביחד, אלא אפשר לשלוחן זה אחר זה [וראה שם בהע' גא מה הדין אם נאכלה הראשונה קודם ששלח את השנייה].

ולשלוח שתי מנות בכלי אחד, כתב הק"י החיים (סי' מח) בשם הב"י איש חי (שנה א פ"ו תצוה אות טו) שהכלי מצרף למנה אחת ואין כאן 'משלוח' 'מנות'. מאידך, בשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' צו אות ד) כתב שפשוט שלדינא אין הכלי מחשיבן למנה אחת, ויוצאים בזה ידי חובת 'משלוח מנות', ושכן נוהגים, וכן דעת הגר"מ פיננטיין (מתעדי ישרון עמ' 58), וכן דעת הגרי"ש אלישיב (שם פורים פ"א אות לו).

מילואים הלכות מגלה סימן תרצה המשך מעמוד קודם

ובירה וכדו'. וכן דעת הגר"י קניבסקי (ארחות רבנו ח"ג עמ' נז) שאפשר להשתכר גם ביי"ש וכדו' [וכן משמע בערוך השלחן סי' ז], אלא שצריך לשתות קצת יין משום קיום מצות משתה שהוא בין, ודעת הגר"י קרליץ (שלמי תורה פורים סי' לא עמ' שכו) שדאי מצוה מן המובחר להשתכר מיין כיון שבו נעשה הנס, אלא שיוצאים ידי חובה גם כשמשתכרים בשאר משקים המשכרים [כעין שמצינו בנרות חנוכה שמצוה מן המובחר בטמן זית שבו נעשה הנס, אבל המצוה מתקיימת גם בשאר שמנים או נרות]. וכן דעת הגר"ש אלישיב (הלכות הנהגות פורים) שאף שהמנהג הוא להשתכר ביי"ש, מימ מי שקשה לו לשתות יין יכול לקיים את הדין של 'חייב איניש וכו', על ידי שתית שאר משקים המשכרים.

ולגבי שתיית מיץ ענבים, כתב בשו"ת שבט הלי" (ח"י סי' קז אות ב) שלא מקיימים בזה את המצוה, כיון שאינו משמח כיון שכתוב בו 'דין ישמח לבב אנוש'.

(17) כוונתו, שאין השכרות מעכבת במצות פורים, כמבואר ברדכי משה (אות א). ובטעם הדבר כתב בשו"ת מהרי"ל (סי' נז), שהחובב של ימי משתה מתקיים בשתיית יין גם בלא שכרות. והערוך השלחן (סי' ד) ביאר, שהדין להשתכר הוא לא רק מצוה אלא הוא חיוב וכמו שאמרו 'חייב אדם וכו', אלא שהגור הוא שבשעתו השכרות לא כל בני האדם שוים, יש רשות לאדם להשתכר עד דלא ידע, ואין גוערים בו.

[ביה"ל ד"ה עד ולא ידע] (18)

ובאג"ת וקשה עד שלא ידע שום פירוש (18) וכו', על שפסקה של הוללות ושל שטות (18)

(18) בביתאור חיוב השכרות עד דלא ידע, משמע בב"י ובב"ח שהוא כפשוטו, ובד"א אפרים על ה"ט (סי' א, הובא בשו"ת סי' קד) כתב שהוא 'עד ולא ידע בכלל' וולגבי איש שמטבעו הוא אלים ומצוי שחיק בשכרותו, ראה מה שכתבנו במשני' (סי' יד). אכן השפת אמת (מגילה ז, ב ד"ה מחייב) כתב, שאין הכוונה שחייב אדם להשתכר עד כדי כך שלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, אלא שחייב לעסוק כל היום במשתה, וכשיגיע לשיעור 'עד דלא ידע' פטור מלשתות. וכן כתב העמק בריכה (עניני סעודת פורים) בשם הגר"י סאלנטר [וראה בספר החפץ חיים ותועלז ח"ג עמ' תתקכח]. ומובא בשם הגר"ש סלנט (קטטרס חנוכה ומגילה סי' כה אות כח בהגה"ה) שלפי זה מי שפג יי"ט, חייב לחזור ולשתות 'עד דלא ידע' [וראה בשו"ת (סי' ה)].

(19) ואף שעל ידי ריבוי הסעודה הוא מבטל מלימודו, כתב הכף החיים (סי' ב) בשם הב"ח שכיון שהוא טרוד במצות פורים הריהו פטור מתלמוד תורה, כמבואר בגמ' (מגילה ז, ב).

(20) ובמשני' לעיל (סי' שז סי' נט) כתב, שגם בפורים אין מותר אלא השחוק שעושים זכר לאחשורוש, אבל שאר מיני שחוק כגון קרקסים וכדו' מלבד האיסור 'מושב לצים', יש בהם עוד כמה איסורים ומכשולות.

ולגבי הקראת במסכת שיכורים [שהוא כעין משנה וגמרא וכן יצירות דרך היתול], ראה בבאר היטב (סי' תרצו סי' יא).

[משנ"ב סי' ח]

וְאֶסְרִין לְהַחֲמִיל בְּסַעֲדָה קָדִים מְנַחֵהוּ (12).

(12) וכן חצי שעה קודם ומן מנחה גדולה, מבואר בשו"ע לעיל (סי' רלב סי' ב) שאסור להתחיל בסעודה. וכתב במשני' שם (סי' ז) שזמן זה הוא לעולם בחצות היום [וראה שם בכל הסימן פרטי דינים באיסור אכילת סעודה קודם מנחה].

[משנ"ב סי' ט]

הַמְשַׁבֵּחַ, מִי שְׁעוֹשֶׂה סַעֲדָה בְּשַׁחְרִית (13).

(13) כוונתו, שעיקר הסעודה תהיה בשחרית. וביאר השל"ה (מס' מגילה נר מצוה אות ט) שכיון שסעודת פורים היא כנגד סעודת אסתר שעשתה עם המלך, בודאי היתה הסעודה בעת שדרכן של המלכים לאכול, דהיינו בשחרית [ובסעודה זו נתלה המן].

[ביה"ל ד"ה חיבוב] (14)

עַד כִּדֵּי שִׁתְּיָא נִזְכָּר תַּפְס הַגְּדוּלָּה (15) בְּשִׁתְּיָא טַקְטָה (16). וּמִכָּל מְקוֹם כָּל זֶה לְמַעַן לֹא לְעַבְדָּה (17).

(14) ומי ששתיית יין מוזיקה לו, כתב הכף החיים (סי' טז) בשם השער תשובה (סי' ב) שאינו חייב להשתכר. ומימ יתה מעט יין בחור הסעודה, כדי לקיים ימנו משתה ושמחה.

ולגבי נשים, כתב בשו"ת שבט הלי" (ח"י סי' יח סי' ב) שפשוט שהן אינן שייכות כלל לחיוב של שכרות בפורים, משום שמצינו שחולל הקפיד (כתובות סה, א) שלא לתת ריבוי יין לאשה [וראה בשו"ת לעיל (סי' קצט סי' ו)]. וכן דעת הגר"ש אלישיב (תורת המועדים סי' כז) שאין לנשים להשתכר בפורים. ודעת הגר"ח שיינברג (בלילה ההוא עמ' 21), שאין לאשה לשתות אפילו כשיער רביעית [וראה בארחות רבנו ח"ג עמ' נח] שמנהג הגר"י קניבסקי שהנשים ישות קצת יין לכבוד פורים.

ולגבי קטנים, דעת הגר"י קרליץ (יד בפורים פלי"ה אות ז) שאין צריך לחבם במצוה זו [וראה במועדים חומנים ח"ב סי' קצ הע' 1 בטעם הדבר, ושכן משמע בביתאור הגר"א למגילת אסתר ט כח].

(16) וטעם נוסף מדוע צריך לשתות בפורים 'עד דלא ידע' מה שאין כן בכל המועדות, ביאר הגר"ח סולאייציק (עמק ברכה עניני סעודת פורים) שבכל המועדות עיקר מצות שמחה אינו אלא לשמח בה, ובשר ויין אינם אלא סיבה לעורר את השמחה, אבל בפורים כיון שכתוב 'משתה ושמחה', נמצא שהמשתה עצמו הוא גוף המצוה גם בלי שום חכלית של שמחה, ועל יסוד זה של מצות משתה תיקנו דין זה שחייבים להשתכר 'עד דלא ידע'.

(16) ולענין האם צריך לשתות דוקא יין או שאפשר לשתות אף שאר משקים המשכרים כיי"ש וכדו', כתב בספר מקראי קודש (פורים סי' מד) שמדברי רש"י (מגילה ז, ב ד"ה לאבסומי) הרמב"ם (פ"ב מדל' מגילה ה"ט), ראה מהדורות שבתו פרנקל שיש גרסאות בלא 'יין' משמע שצריך לשתות דוקא יין [ובספר מקראי קודש ע"כ הע' 2 כתב שכן משמע ברובקו סי' רל"ז], וביאר שם שהוא משום שהנס נעשה על ידי יין, כמבואר בבב"ל. וסיים שם, שהשולל לא נוהרים בזה ומשתכרים ביי"ש

הלכות מגלה סימן תרצה המשך מעמוד 322

שהוא לא חייב לשלם עליו, אלא שצריך להודיעו שהוא של שביעית. מאידך, דעת הגר"ש אויערבך (הלכות שלמה פורים פ"ט דבר הלכה אות ז) שיותר לתת משלוח מנות בפירות שביעית, ואין בזה משום פגיעת חוב, כיון שאינו חוב של ממון אלא חוב של מצוה. והוא הדין שיותר להחזיר משלוח מנות בפירות שביעית למי ששלח לו, וכן דעת

כמבואר ברמב"ם (שם). וכן כתב הגר"ח קניבסקי (דרך אמונה שם) שלכאורה אסור אף אם כבר יצא ידי חובה, שהיהו כמשלם חובו בפירות שביעית. ובשו"ת שבט הלי" (שם) כתב שיש מקום להחמיר בזה, אבל המיקל אין מונחים אותו [ראה בפאת השולחן (סי' ז סי' ז) שיש אמרים שיותר לשלם מפירות שביעית דבר של גמיה ודחינו דבר

מילואים הלכות מְגִלָּה סִימָן תרצה המשך מעמוד קודם

חובת 'משלוח מנות' [וראה באר היטב ס"ק ז].

[ביה"ל ד"ה א] וְגַם קָצֵי בְּכָלל יֵאָשֵׁר לְרֵעֵהוּ⁽⁴⁶⁾.

(46) והשלוח לקטן, כתב הערוך השלחן (סי"ח) שנראה שיצא ידי חובתו, כי גם קטן הוא בכלל 'רעהו', וכן דעת הגרי"ח קניבסקי (תורת המועדים ס"ק ד). מאידך, הכף החיים (סי' תרצד ס"ק יב) כתב שקטן אינו בכלל 'רעהו', ואין יוצאים ידי חובה במשלוח מנות לקטן, והא"א (בוטשאטש) הסתפק בזה.

אכן, קטן השולח לחבירו קטן, וכן נער שמעשה בר מצוה השולח לחבירו קטן, דעת הגרי"ש אלישיב (יבקשו מפיהו פורים עמ' נא) שיצא ידי חובתו.

השלוח לרבו, כתב בשו"ת מהר"י אסאד (ח"א סי' רד) שאף רבו נקרא 'רעהו' ויצא ידי חובתו, וכן אב השולח לבנו, כתב השפת אמת (מגילה ז, ב ד"ה רבה) שמוכח בגמרא שם שהוא בכלל 'רעהו', אלא שראוי שתחילה ישלח האב לכן ויחשיבנו על ידי זה ל'רעהו', ולאחר מכן ישלח הבן לאב. אכן, כתב הא"א (בוטשאטש), שאב השולח מנות לבנו גדול הסמוך על שולחנו מחמת תנאי התנות, צריך לשלוח לו דברי מותרות שאינם בכלל חיוב המותרות המוטל עליו מכה תנאי התנות כנהוג.

השלוח מנות למי שהוא שונא, דעת הגרי"ש אלישיב (הליכות הדנהגות פורים) שאף שיש שפקפקו אם אפשר לצאת ידי חובת 'משלוח מנות' לשונאו שהרי אינו 'רעהו' נראה בארחת חיים (ספינקא) כאן בשם שו"ת מור ואהלות שלא יצא ידי חובה. מי"מ למעשה יצא ידי חובה, וכן דעת הגרי"ח קניבסקי (תורת המועדים ס"ק ד אות ב) [וראה שלמי תודה (פורים סי' סז) שתלה זאת בשני הטעמים של 'משלוח מנות'].

ולענין האם אדם רשע הוא בכלל 'רעהו', כתב בשו"ת מהר"י אסאד (שם) שרשע אינו בכלל 'רעהו', ומה שכתב הפמ"ג (א"א ס"ק יא) שעבד כנעני הוא בכלל 'רעהו', מדובר שהוא מוחזק בכשרות, אבל סתם עבדים הם פחזים וריקים ועוד יותר גרועים מהם, ואינם בכלל 'רעהו' [וראה במנחת חינוך (מוצהר רמג אות א)]. ודעת הגרי"ש אלישיב (יבקשו מפיהו פורים פ"א אות לה) שמומר לתיאבון הריחו בכלל 'רעהו' [וצריך לחדור שלא להכשילו לאכול בלא ברכה], אבל מומר להכעיס אינו בכלל 'רעהו' [וראה בגשני"ב לעיל (סי' לו ס"ק ז)].

הגרי"ח קרליץ (חוט שני שביעית עמ' רחצו). אכן, אם הוא מרגיש שחובה עליו להחזיר, וכן נתינת משלוח מנות למלמד של ילדו, צ"ע אם מותר בפירות שביעית [וראה שו"ת מענת יצחק (ח"י סי' נו)].

[משנ"ב ס"ק ט]

דְּמִצְוָה לְחַלֵּק⁽⁴⁶⁾, מִה שְׂאֵין כֵּן בְּעִשְׂרֵי⁽⁴⁶⁾.

(46) ובטעם הדבר כתב הבי"ח (ד"ה וצריך), כי מי שיש לו מאה זהובים ליתן לעניים, שכרו גדול יותר כשמוחלקם למאה עניים משיחלקם לעני אחד או שניים, שכשמוחלקם למאה עניים החידה מאה נפשות [וראה בפירוש המשניות לרמב"ם (אבות פ"ג מט"ז)].

(46) ובטעם הדבר שתיקנו לשלוח גם לעשיר, כתב הכף החיים (ס"ק לח) שהוא כדי להרכות אהבה בישראל, שעל ידי ששולחים זה לזה תהיה אהבה ביניהם [וראה בשו"ת חתם סופר (ארי"ח סי' קצו) שהביא שני טעמים למצות משלוח מנות].

[ביה"ל ד"ה חיוב]

דָּאָם שְׂוֵלְתָ לְעִשְׂרֵי⁽⁴⁷⁾ דְּבָר פְּתַח⁽⁴⁸⁾.

(47) אכן, השדי חמד (ח"ט מערכת פורים סי' ח) הקשה שמדברי הירושלמי (מגילה פ"א הל"ד) ומדברי הריטב"א (מגילה ז, ב) אין להוכיח אלא שעשיר ישלח לעני דבר שאינו חשוב לפי ערכו של העשיר הנותן לא יצא ידי חובתו, אף אם זה חשוב לפי ערכו של העני המקבל, אבל לא להיפך, שאם הנותן שולח לפי השגת ידו, יתכן שיוצא ידי חובה אף על פי שאינו נחשב לפי מעלת המקבל, וסו"ס השדי חמד שם, שיחכן שהחיי אדם למד כן מסברא שיש לשלוח מנה החשובה גם לפי ערכו של המקבל, כדי שיהנה מזה [וראה שם שנדחק בדברי החיי אדם].

(48) ושיעור המנה בסתם אדם, כתב הערוך השלחן (סט"ו) שאין די בכזית מאכל או רביעית משקה, אלא צריך מנה יפה שראוי להתכבד בה, ומי ששלח חתיכות קטנות לא יצא ידי חובתו, וכן כתב הא"א (בוטשאטש), ס"ד ד"ה שתי מנות וראה שם ד"ה בהשערה. ודעת הגרי"ש אלישיב (יבקשו מפיהו פורים עמ' כד-כח) שצריך על כל פנים לתת מנה שמקובלת אצל בני אדם כחשובה. וממאר בפמ"ג (משב"ז ס"ק ד) שהחשיבות תלויה לפי המקום והזמן.

ולפי זה, השולח דג או פת שטחו אותם בביצה, כתב הערוך השלחן (סי"ז) שאין זה נחשב לשתי מנות, כיון שהביצה אינה דבר חשוב, מאידך, הכף החיים (ס"ק מד) כתב שפשוט שבאופן הנ"ל יוצא ידי

הלכות מְגִלָּה סִימָן תרצו המשך מעמוד קודם

צריך להיות של הנותן, ודי בכך שיש לה רשות לקחת קצת מהבית והוא הדין בניי הסמוכים על שולחן אביהם, די ברשות שנותן להם אביהם, וראה בשפת אמת מגילה ז, ב ד"ה אביין.

ואדם שרצה לשלוח מנות בשביל אדם אחר, דעת הגרי"מ פיינשטיין (מועדי ושו"ת ח"ב הע' 226) שאינו צריך להקנות לו את המנות, אבל צריך להודיעו ששולח בשבילו. ואם לא הודיעו, דעת הגרי"ש אויערבך (פסקי שמועות פורים עמ' קסד) שאף אם הודיע השולח למקבל שפלגו שלח בשבילו, אינו יוצא ידי חובתו בכך.

[משנ"ב ס"ק ט]

וְיִשְׁיֵן שְׂפָא קִדְשָׁה כְּכֹר פְּגִי עֲדִים וְאִינָם לְפִינֵי⁽⁴⁹⁾.

(49) וטעם נוסף כתב הערוך השלחן (סי"ח), שאין זה נאה שידיה קירוב

צריכה לבקש מבעלה שימחול לה על המנות כדי שהן יהיו שלה, ולאחר מכן תשלח.

מאידך, דעת הגרי"ש אויערבך (הליכות שלמה פורים פ"ט דבר הלכה אות כו, הליכות ביתה סי' כד הע' מה) שאין כוונת המשנ"ב במה שכתב יש להחמיר שהבעל צריך להקנות את המאכלים לאשה והיא צריכה לשלחם בעצמה, שהרי לא צריך במשלוח מנות שהמנות יהיו שייכות למשלח, שהרי לא כתוב 'לכס', אלא כוונתו שהבעל צריך לשלוח בשבילה ולהודיע לה שהוא שולח בשבילה, וכן להודיע למקבלי המנות שהן ממנה. ודעת הגרי"ש אלישיב (יבקשו מפיהו פורים פ"א אות כ ו-כח) שאם בעלה משלח בשבילה, צריכה האשה לעשות בה קנין ולומר בהן, אבל אם האשה שולחת בעצמה, אין האשה צריכה לקנות את משלוח המנות, כיון שמשלוח המנות לא

הלכות מנלה סימן תרצה תרצו

קסב

באר הגולה

אָסר. "וְקָל הַמְרָקָה לְשַׁלֵּט לְרַעִים מִשְׁפָּחָה. וְאִם אֵין לוֹ, מִתְחִילָה עִם חֲבֵרוֹ, (כא) זֶה יְשׁוּלָה לְנֶה סְעוּדָתוֹ וְזֶה שׁוֹלֵחַ לְנֶה סְעוּדָתוֹ, כְּדִי לְקַבֵּל וּמְשַׁלּוּחַ מִנּוּת אִישׁ לְרַעְיוֹ: הַגַּה הַיָּשׁ (כב) לְשַׁלֵּחַ מִנּוּת (ח) בַּיּוֹם וְלֹא בַלַּיְלָה (מִדְבַר הָאִישׁ פֶּסַק דְּמַגִּילָה). וְאִם שׁוֹלֵחַ מִנּוּת לְרַעְיוֹ וְהָאִינוּ רוֹצִים לְקַבְּלֵם (כג) אוֹ מוֹתֵל לוֹ, (כד) וְצָא. (ט) [ט] וְאִשָּׁה חֲתָנָה בְּמִתְנַחֵם לְאֶבְיוֹנִים וּמְשַׁלּוּחַ מִנּוּת קָאִישׁ, וְאִשָּׁה מְשַׁלַּח לְאִשָּׁה יְאִישׁ לְאִישׁ, אֲכָל לֹא בְּמִתְנַחֵם, שְׂאֵל בָּוֹא אִישׁ לְשַׁלֵּחַ לְאֶלְמָנָה וְבוֹאוֹ לְיָדֵי (כו) פֶּסַק קְרוֹשִׁין, אֲכָל בְּמִתְנַחֵם לְאֶבְיוֹנִים (כז) אֵין לְחַשׁ:

תרצו דיני הספר ותענית ועשיית מלאכה בפורים, וכו' ח' סעיפים:

א * פורים (א) מִתַּר בְּעֵשִׂית מְלָאכָה, בְּמִקְוֹם שְׁנֵהֲגוּ שְׂאֵל לְעִשׂוֹת (ב) [ט] (כ) * אֵין עוֹשִׁין (ד) וְהָאִינוּ נִגְדוּ (ג) כָּל מְקוֹם שְׂאֵל לְעִשׂוֹת (כז) * יְהִי עוֹשֶׂה אֵינוּ רוֹצֵה (ד) סִימָן בְּרַבָּה מֵאוֹתָהּ

באר היטב

טַרְחָה וְהוּא לֹא יָדַע וְאֶכֶל וְאֶחָד בַּיּוֹם פּוֹרִים עֲצוּמוֹ נוֹדַע לוֹ שֶׁהִתְחַה טַרְחָה אִם יָצָא וְדִי חוֹכֵחַ מִנּוּת אוֹ לֹא, עֵינִי בְּפֶסֶק טַעַל מֵאֵשׁ סִימָן סא. עוֹד נִסְפָּקָמִי מִי שְׁשַׁלַּח לְחֲבֵרוֹ שֶׁבְּמִדְתָּה הֵסֵס שְׁנֵי מִנּוּת אוֹ שְׁנֵי מִסְנֵי לְשִׁנֵּי אֶבְיוֹנִים קָדָם פּוֹרִים וּבְפּוֹרִים עֲצוּמוֹ בְּרָאִי מְגִיעִים לְדוֹ אוֹ יוֹצֵא יֵיחַ אוֹ לֹא, מִי נִיטָא פִּינֵן דְּבִשְׁעָה שְׁשַׁלַּח לֹא הֵיחַ חֲתָנָה בְּהֵסֵס לֹא נִפִּיק אוֹ לְמֵאָה פִּינֵן דְּבִפּוֹרִים עֲצוּמוֹ שְׂהוּא שְׁעַת הַחַיִּים הַפִּיעוֹ לְדוֹ נִפִּיק, עֵינִי וְרֵאֲתָן שְׂפָעוֹתָו נוֹטָה דְּיוֹצֵא יֵיחַ שְׂפִיר בְּזוֹ, ע"ש. מִי שְׁשַׁלַּח לְחֲבֵרוֹ דָּג וְכִיכָה שְׁעַלְיוֹ אוֹ פֶת וְפָנִי טַחֲוֹת בְּכִיכָה יֵשׁ לְהַסְפֵּק אִי יוֹצֵא יֵיחַ שֶׁל מִשְׁלֹחַ מִנּוּת, עֲדוּת בְּעֵקֶב סִימָן צב, ע"ש. וְעֵינִי כְּנֵה"ט: (ס) בַּיּוֹם, וְהִיחַ מִמִּנּוּת לְאֶבְיוֹנִים: (ט) וְאִשָּׁה, לֹא רֵאִיתִי נִזְכָּרִין בְּזוֹ, וְאֶפְשָׁר דְּנָקָא בְּאַלְמָנָה, אֲכָל אִשָּׁה שְׂשַׁע לָהּ בַּעַל בְּעֵלָה מְשַׁלַּח בְּשִׁבְלֵהָ לְכַמָּה בְּנֵי אָדָם, וְיֵמִיט יֵשׁ לְהַחֲמִיר, מ"א. גִּיל דְּמִי שְׂאוּכֵל עַל שְׁלֵחָן חֲבֵרוֹ וְלֹא הִכִּין לוֹ כְּלוֹם פְּטוֹר מִלְּשַׁלַּח מִנּוּת, וְכִי"ט קָצַת בְּרִשְׁיִי בְּבִי מְחַלְפֵי סְעוּדָתָהוֹ לְהַרְדִּי, וְעֵינִי ט"ז ס"ח ה. וְיֵמִיט צ"ע. וְטוֹב לְהַחֲמִיר, מ"א. וְכַתּוּב בְּסוֹחֵי: יִקְבֹּץ כָּל אֲנָשֵׁי בֵיתוֹ וְחֲבֵרָיו, דָּאֵם אָדָם יֵאֵשׁ בְּיָחִיד אִ"א לְשַׁמְחָה בְּרֵאִי, וְכִי"ט רִשְׁיִי זֵיל בְּפִסְקוֹ מְשַׁפְּחָה וּמְשַׁפְּחָה: (פ) אֵין עוֹשִׁין, וְע"ש א"י שְׂרִי, ע"י רס"ח תס"ח, מ"א. וְכַתּוּב הַשְּׂמִי: גְּרָחָה

שערי תשובה

בְּרִיחָתָא וְהוּא מְשַׁמֵּעַ דְּעֵתִי שְׂאֵל יָצָא, שְׂפָתַי בְּנִגְבוֹ אוֹ בְּנִחָן מִתְנַחֵם עִימֵי לְהַחֲזִיר אִינִי וּבְעֵלְמָה מְנַחֵם יֵשׁ לְסַלֵּי, הַסְּקָא עֲבָר הַסְּקָה מְשׁוּם שְׂמִחָה וְכִינִי שְׁנִגְבוֹ אוֹ חֲזוֹר וְנוֹפֵל לְבָב שְׂמִחָה, ע"ש: [ט] וְאִשָּׁה, עֲבָה"ס. וְעֵינִי בְּפִרְחָה שְׂפָתַי דְּאִישׁ כְּתוּב וְלֹא אִשָּׁה, וְיִשְׁבֹּרִי חֵדָא סִימָן מא הַסֵּב שְׂשַׁמְעֵם בְּרוּר כִּינֵן שְׂגֵם הֵס הַיָּד בְּאִתֵּי הַסֵּס, (ג) סוֹבֵב קָבִיל הַיְהוּדִים וְהַנְּשִׂים בְּכָל: וְיֵמִיט אִישׁ, עֵינִי קְרוֹשִׁין דְּאִישׁ פֶּסַק בְּדוֹ לְעִשׂוֹת, וְכִינֵן חָף כִּסּ מְפִינָא לֹא בְּנִזְל גִּרְתָּ אֵעִיז וְכַתּוּב אִישׁ חֲלָקָא אֲחֵרִי דְּקָא חוּא כו', וְלָכֵה יֵיל דְּבִמְנַחֵם לְאֶבְיוֹנִים לֹא כְּתוּב אִישׁ מְשׁוּם דְּמַסְבִּילִין צְנָקָה פִּן הַנְּשִׂים, וְע"ש, מ"ש קְרוֹשִׁין בְּמִתְנַחֵם לְאֶבְיוֹנִים אֵין לְחַשׁ, מְלַבֵּד מִיֵּשׁ בְּרִיחָה שְׂגֵם מְהִירִי קְרוֹשִׁין יֵיל פְּטוֹרֵם דְּמִשְׁלֹחַ מִנּוּת אִשָּׁה לְאִישׁ אוֹ אִישׁ לְאִשָּׁה פְּרָחָה הַרְגֵּל חֲבֵר וְחֲבֵרָה מְשַׁמְעִיכַם בְּמִתְנַחֵם לְאֶבְיוֹנִים שְׂהוּא דְּרָךְ צְדָקָה כִּי וְע"ש. בְּשַׁלְחֵי יִצְחָק חֵדָא סִימָן קח חֲשִׁיג גִּיב עַל הַסְּרִיחַ מְנַחֵם טַעַמִי שְׂפָתַי הַסְּבִירִי וְכַתּוּב גִּיב כְּטוֹ הַנְּשִׂים בְּקָרָא מְנַחֵם אֲחִיקוֹס צִינָה לִזְכָּרָה גִּיב, וְהֵם שְׂשַׁעֵם שְׂאָף הֵם כִּינֵן כִּסּ שְׂאָף לְקַל מִצִּית מְשׁוּמִים בְּפּוֹרִים, וְיֵמִיט אִי מִיֵּעַל וְדַעֵם לְחוֹד דְּאִשָּׁה נְמִי וְיֵעַ מְקוֹר הָיָה מְקוֹם לִוְמֵר דְּפִטוּרֵי כְּמוֹ מִצְוָה דְּאוֹרְחָתָא שְׂהוּא כו', וְעֵינִי לְצִיל סוֹפֵן חוֹרְפוֹ סִיחֵן אִישׁ שְׂאֵלֵהוּ יִצְחָק חֵדָא. וְעֵינִי אֲחִיקוֹס צִינָה לְזִכָּרָה גִּיב, וְהֵם שְׂשַׁעֵם שְׂאָף הֵם כִּינֵן כִּסּ שְׂאָף לְקַל מִצִּית מְשׁוּמִים בְּפּוֹרִים, וְיֵמִיט אִי מִיֵּעַל וְדַעֵם לְחוֹד דְּאִשָּׁה נְמִי וְיֵעַ מְקוֹר הָיָה מְקוֹם לִוְמֵר דְּפִטוּרֵי כְּמוֹ מִצְוָה דְּאוֹרְחָתָא שְׂהוּא כו', וְעֵינִי לְצִיל סוֹפֵן חוֹרְפוֹ סִיחֵן אִישׁ שְׂאֵלֵהוּ יִצְחָק חֵדָא. וְעֵינִי אֲחִיקוֹס צִינָה לְזִכָּרָה גִּיב, וְהֵם שְׂשַׁעֵם שְׂאָף הֵם כִּינֵן כִּסּ שְׂאָף לְקַל מִצִּית מְשׁוּמִים בְּפּוֹרִים, וְיֵמִיט אִי מִיֵּעַל וְדַעֵם לְחוֹד דְּאִשָּׁה נְמִי וְיֵעַ מְקוֹר הָיָה מְקוֹם לִוְמֵר דְּפִטוּרֵי כְּמוֹ מִצְוָה דְּאוֹרְחָתָא שְׂהוּא כו', וְעֵינִי לְצִיל סוֹפֵן חוֹרְפוֹ סִיחֵן אִישׁ שְׂאֵלֵהוּ יִצְחָק חֵדָא. וְעֵינִי אֲחִיקוֹס צִינָה לְזִכָּרָה גִּיב, וְהֵם שְׂשַׁעֵם שְׂאָף הֵם כִּינֵן כִּסּ שְׂאָף לְקַל מִצִּית מְשׁוּמִים בְּפּוֹרִים, וְיֵמִיט אִי מִיֵּעַל וְדַעֵם לְחוֹד דְּאִשָּׁה נְמִי וְיֵעַ מְקוֹר הָיָה מְקוֹם לִוְמֵר דְּפִטוּרֵי כְּמוֹ מִצְוָה דְּאוֹרְחָתָא שְׂהוּא כו', וְעֵינִי לְצִיל סוֹפֵן חוֹרְפוֹ סִיחֵן אִישׁ שְׂאֵלֵהוּ יִצְחָק חֵדָא. וְעֵינִי אֲחִיקוֹס צִינָה לְזִכָּרָה גִּיב, וְהֵם שְׂשַׁעֵם שְׂאָף הֵם כִּינֵן כִּסּ שְׂאָף לְקַל מִצִּית מְשׁוּמִים בְּפּוֹרִים, וְיֵמִיט אִי מִיֵּעַל וְדַעֵם לְחוֹד דְּאִשָּׁה נְמִי וְיֵעַ מְקוֹר הָיָה מְקוֹם לִוְמֵר דְּפִטוּרֵי כְּמוֹ מִצְוָה דְּאוֹרְחָתָא שְׂהוּא כו', וְעֵינִי לְצִיל סוֹפֵן חוֹרְפוֹ סִיחֵן אִישׁ שְׂאֵלֵהוּ יִצְחָק חֵדָא. וְעֵינִי אֲחִיקוֹס צִינָה לְזִכָּרָה גִּיב, וְהֵם שְׂשַׁעֵם שְׂאָף הֵם כִּינֵן כִּסּ שְׂאָף לְקַל מִצִּית מְשׁוּמִים בְּפּוֹרִים, וְיֵמִיט אִי מִיֵּעַל וְדַעֵם לְחוֹד דְּאִשָּׁה נְמִי וְיֵעַ מְקוֹר הָיָה מְקוֹם לִוְמֵר דְּפִטוּרֵי כְּמוֹ מִצְוָה דְּאוֹרְחָתָא שְׂהוּא כו', וְעֵינִי לְצִיל סוֹפֵן חוֹרְפוֹ סִיחֵן אִישׁ שְׂאֵלֵהוּ יִצְחָק חֵדָא. וְעֵינִי אֲחִיקוֹס צִינָה לְזִכָּרָה גִּיב, וְהֵם שְׂשַׁעֵם שְׂאָף הֵם כִּינֵן כִּסּ שְׂאָף לְקַל מִצִּית מְשׁוּמִים בְּפּוֹרִים, וְיֵמִיט אִי מִיֵּעַל וְדַעֵם לְחוֹד דְּאִשָּׁה נְמִי וְיֵעַ מְקוֹר הָיָה מְקוֹם לִוְמֵר דְּפִטוּרֵי כְּמוֹ מִצְוָה דְּאוֹרְחָתָא שְׂהוּא כו', וְעֵינִי לְצִיל סוֹפֵן חוֹרְפוֹ סִיחֵן אִישׁ שְׂאֵלֵהוּ יִצְחָק חֵדָא. וְעֵינִי אֲחִיקוֹס צִינָה לְזִכָּרָה גִּיב, וְהֵם שְׂשַׁעֵם שְׂאָף הֵם כִּינֵן כִּסּ שְׂאָף לְקַל מִצִּית מְשׁוּמִים בְּפּוֹרִים, וְיֵמִיט אִי מִיֵּעַל וְדַעֵם לְחוֹד דְּאִשָּׁה נְמִי וְיֵעַ מְקוֹר הָיָה מְקוֹם לִוְמֵר דְּפִטוּרֵי כְּמוֹ מִצְוָה דְּאוֹרְחָתָא שְׂהוּא כו', וְעֵינִי לְצִיל סוֹפֵן חוֹרְפוֹ סִיחֵן אִישׁ שְׂאֵלֵהוּ יִצְחָק חֵדָא. וְעֵינִי אֲחִיקוֹס צִינָה לְזִכָּרָה גִּיב, וְהֵם שְׂשַׁעֵם שְׂאָף הֵם כִּינֵן כִּסּ שְׂאָף לְקַל מִצִּית מְשׁוּמִים בְּפּוֹרִים, וְיֵמִיט אִי מִיֵּעַל וְדַעֵם לְחוֹד דְּאִשָּׁה נְמִי וְיֵעַ מְקוֹר הָיָה מְקוֹם לִוְמֵר דְּפִטוּרֵי כְּמוֹ מִצְוָה דְּאוֹרְחָתָא שְׂהוּא כו', וְעֵינִי לְצִיל סוֹפֵן חוֹרְפוֹ סִיחֵן אִישׁ שְׂאֵלֵהוּ יִצְחָק חֵדָא. וְעֵינִי אֲחִיקוֹס צִינָה לְזִכָּרָה גִּיב, וְהֵם שְׂשַׁעֵם שְׂאָף הֵם כִּינֵן כִּסּ שְׂאָף לְקַל מִצִּית מְשׁוּמִים בְּפּוֹרִים, וְיֵמִיט אִי מִיֵּעַל וְדַעֵם לְחוֹד דְּאִשָּׁה נְמִי וְיֵעַ מְקוֹר הָיָה מְקוֹם לִוְמֵר דְּפִטוּרֵי כְּמוֹ מִצְוָה דְּאוֹרְחָתָא שְׂהוּא כו', וְעֵינִי לְצִיל סוֹפֵן חוֹרְפוֹ סִיחֵן אִישׁ שְׂאֵלֵהוּ יִצְחָק חֵדָא. וְעֵינִי אֲחִיקוֹס צִינָה לְזִכָּרָה גִּיב, וְהֵם שְׂשַׁעֵם שְׂאָף הֵם כִּינֵן כִּסּ שְׂאָף לְקַל מִצִּית מְשׁוּמִים בְּפּוֹרִים, וְיֵמִיט אִי מִיֵּעַל וְדַעֵם לְחוֹד דְּאִשָּׁה נְמִי וְיֵעַ מְקוֹר הָיָה מְקוֹם לִוְמֵר דְּפִטוּרֵי כְּמוֹ מִצְוָה דְּאוֹרְחָתָא שְׂהוּא כו', וְעֵינִי לְצִיל סוֹפֵן חוֹרְפוֹ סִיחֵן אִישׁ שְׂאֵלֵהוּ יִצְחָק חֵדָא. וְעֵינִי אֲחִיקוֹס צִינָה לְזִכָּרָה גִּיב, וְהֵם שְׂשַׁעֵם שְׂאָף הֵם כִּינֵן כִּסּ שְׂאָף לְקַל מִצִּית מְשׁוּמִים בְּפּוֹרִים, וְיֵמִיט אִי מִיֵּעַל וְדַעֵם לְחוֹד דְּאִשָּׁה נְמִי וְיֵעַ מְקוֹר הָיָה מְקוֹם לִוְמֵר דְּפִטוּרֵי כְּמוֹ מִצְוָה דְּאוֹרְחָתָא שְׂהוּא כו', וְעֵינִי לְצִיל סוֹפֵן חוֹרְפוֹ סִיחֵן אִישׁ שְׂאֵלֵהוּ יִצְחָק חֵדָא. וְעֵינִי אֲחִיקוֹס צִינָה לְזִכָּרָה גִּיב, וְהֵם שְׂשַׁעֵם שְׂאָף הֵם כִּינֵן כִּסּ שְׂאָף לְקַל מִצִּית מְשׁוּמִים בְּפּוֹרִים, וְיֵמִיט אִי מִיֵּעַל וְדַעֵם לְחוֹד דְּאִשָּׁה נְמִי וְיֵעַ מְקוֹר הָיָה מְקוֹם לִוְמֵר דְּפִטוּרֵי כְּמוֹ מִצְוָה דְּאוֹרְחָתָא שְׂהוּא כו', וְעֵינִי לְצִיל סוֹפֵן חוֹרְפוֹ סִיחֵן אִישׁ שְׂאֵלֵהוּ יִצְחָק חֵדָא. וְעֵינִי אֲחִיקוֹס צִינָה לְזִכָּרָה גִּיב, וְהֵם שְׂשַׁעֵם שְׂאָף הֵם כִּינֵן כִּסּ שְׂאָף לְקַל מִצִּית מְשׁוּמִים בְּפּוֹרִים, וְיֵמִיט אִי מִיֵּעַל וְדַעֵם לְחוֹד דְּאִשָּׁה נְמִי וְיֵעַ מְקוֹר הָיָה מְקוֹם לִוְמֵר דְּפִטוּרֵי כְּמוֹ מִצְוָה דְּאוֹרְחָתָא שְׂהוּא כו', וְעֵינִי לְצִיל סוֹפֵן חוֹרְפוֹ סִיחֵן אִישׁ שְׂאֵלֵהוּ יִצְחָק חֵדָא. וְעֵינִי אֲחִיקוֹס צִינָה לְזִכָּרָה גִּיב, וְהֵם שְׂשַׁעֵם שְׂאָף הֵם כִּינֵן כִּסּ שְׂאָף לְקַל מִצִּית מְשׁוּמִים בְּפּוֹרִים, וְיֵמִיט אִי מִיֵּעַל וְדַעֵם לְחוֹד דְּאִשָּׁה נְמִי וְיֵעַ מְקוֹר הָיָה מְקוֹם לִוְמֵר דְּפִטוּרֵי כְּמוֹ מִצְוָה דְּאוֹרְחָתָא שְׂהוּא כו', וְעֵינִי לְצִיל סוֹפֵן חוֹרְפוֹ סִיחֵן אִישׁ שְׂאֵלֵהוּ יִצְחָק חֵדָא. וְעֵינִי אֲחִיקוֹס צִינָה לְזִכָּרָה גִּיב, וְהֵם שְׂשַׁעֵם שְׂאָף הֵם כִּינֵן כִּסּ שְׂאָף לְקַל מִצִּית מְשׁוּמִים בְּפּוֹרִים, וְיֵמִיט אִי מִיֵּעַל וְדַעֵם לְחוֹד דְּאִשָּׁה נְמִי וְיֵעַ מְקוֹר הָיָה מְקוֹם לִוְמֵר דְּפִטוּרֵי כְּמוֹ מִצְוָה דְּאוֹרְחָתָא שְׂהוּא כו', וְעֵינִי לְצִיל סוֹפֵן חוֹרְפוֹ סִיחֵן אִישׁ שְׂאֵלֵהוּ יִצְחָק חֵדָא. וְעֵינִי אֲחִיקוֹס צִינָה לְזִכָּרָה גִּיב, וְהֵם שְׂשַׁעֵם שְׂאָף הֵם כִּינֵן כִּסּ שְׂאָף לְקַל מִצִּית מְשׁוּמִים בְּפּוֹרִים, וְיֵמִיט אִי מִיֵּעַל וְדַעֵם לְחוֹד דְּאִשָּׁה נְמִי וְיֵעַ מְקוֹר הָיָה מְקוֹם לִוְמֵר דְּפִטוּרֵי כְּמוֹ מִצְוָה דְּאוֹרְחָתָא שְׂהוּא כו', וְעֵינִי לְצִיל סוֹפֵן חוֹרְפוֹ סִיחֵן אִישׁ שְׂאֵלֵהוּ יִצְחָק חֵדָא. וְעֵינִי אֲחִיקוֹס צִינָה לְזִכָּרָה גִּיב, וְהֵם שְׂשַׁעֵם שְׂאָף הֵם כִּינֵן כִּסּ שְׂאָף לְקַל מִצִּית מְשׁוּמִים בְּפּוֹרִים, וְיֵמִיט אִי מִיֵּעַל וְדַעֵם לְחוֹד דְּאִשָּׁה נְמִי וְיֵעַ מְקוֹר הָיָה מְקוֹם לִוְמֵר דְּפִטוּרֵי כְּמוֹ מִצְוָה דְּאוֹרְחָתָא שְׂהוּא כו', וְעֵינִי לְצִיל סוֹפֵן חוֹרְפוֹ סִיחֵן אִישׁ שְׂאֵלֵהוּ יִצְחָק חֵדָא. וְעֵינִי אֲחִיקוֹס צִינָה לְזִכָּרָה גִּיב, וְהֵם שְׂשַׁעֵם שְׂאָף הֵם כִּינֵן כִּסּ שְׂאָף לְקַל מִצִּית מְשׁוּמִים בְּפּוֹרִים, וְיֵמִיט אִי מִיֵּעַל וְדַעֵם לְחוֹד דְּאִשָּׁה נְמִי וְיֵעַ מְקוֹר הָיָה מְקוֹם לִוְמֵר דְּפִטוּרֵי כְּמוֹ מִצְוָה דְּאוֹרְחָתָא שְׂהוּא כו', וְעֵינִי לְצִיל סוֹפֵן חוֹרְפוֹ סִיחֵן אִישׁ שְׂאֵלֵהוּ יִצְחָק חֵדָא. וְעֵינִי אֲחִיקוֹס צִינָה לְזִכָּרָה גִּיב, וְהֵם שְׂשַׁעֵם שְׂאָף הֵם כִּינֵן כִּסּ שְׂאָף לְקַל מִצִּית מְשׁוּמִים בְּפּוֹרִים, וְיֵמִיט אִי מִיֵּעַל וְדַעֵם לְחוֹד דְּאִשָּׁה נְמִי וְיֵעַ מְקוֹר הָיָה מְקוֹם לִוְמֵר דְּפִטוּרֵי כְּמוֹ מִצְוָה דְּאוֹרְחָתָא שְׂהוּא כו', וְעֵינִי לְצִיל סוֹפֵן חוֹרְפוֹ סִיחֵן אִישׁ שְׂאֵלֵהוּ יִצְחָק חֵדָא. וְעֵינִי אֲחִיקוֹס צִינָה לְזִכָּרָה גִּיב, וְהֵם שְׂשַׁעֵם שְׂאָף הֵם כִּינֵן כִּסּ שְׂאָף לְקַל מִצִּית מְשׁוּמִים בְּפּוֹרִים, וְיֵמִיט אִי מִיֵּעַל וְדַעֵם לְחוֹד דְּאִשָּׁה נְמִי וְיֵעַ מְקוֹר הָיָה מְקוֹם לִוְמֵר דְּפִטוּרֵי כְּמוֹ מִצְוָה דְּאוֹרְחָתָא שְׂהוּא כו', וְעֵינִי לְצִיל סוֹפֵן חוֹרְפוֹ סִיחֵן אִישׁ שְׂאֵלֵהוּ יִצְחָק חֵדָא. וְעֵינִי אֲחִיקוֹס צִינָה לְזִכָּרָה גִּיב, וְהֵם שְׂשַׁעֵם שְׂאָף הֵם כִּינֵן כִּסּ שְׂאָף לְקַל מִצִּית מְשׁוּמִים בְּפּוֹרִים, וְיֵמִיט אִי מִיֵּעַל וְדַעֵם לְחוֹד דְּאִשָּׁה נְמִי וְיֵעַ מְקוֹר הָיָה מְקוֹם לִוְמֵר דְּפִטוּרֵי כְּמוֹ מִצְוָה דְּאוֹרְחָתָא שְׂהוּא כו', וְעֵינִי לְצִיל סוֹפֵן חוֹרְפוֹ סִיחֵן אִישׁ שְׂאֵלֵהוּ יִצְחָק חֵדָא. וְעֵינִי אֲחִיקוֹס צִינָה לְזִכָּרָה גִּיב, וְהֵם שְׂשַׁעֵם שְׂאָף הֵם כִּינֵן כִּסּ שְׂאָף לְקַל מִצִּית מְשׁוּמִים בְּפּוֹרִים, וְיֵמִיט אִי מִיֵּעַל וְדַעֵם לְחוֹד דְּאִשָּׁה נְמִי וְיֵעַ מְקוֹר הָיָה מְקוֹם לִוְמֵר דְּפִטוּרֵי כְּמוֹ מִצְוָה דְּאוֹרְחָתָא שְׂהוּא כו', וְעֵינִי לְצִיל סוֹפֵן חוֹרְפוֹ סִיחֵן אִישׁ שְׂאֵלֵהוּ יִצְחָק חֵדָא. וְעֵינִי אֲחִיקוֹס צִינָה לְזִכָּרָ

הַלְבוּת מְגִלָּה סִימָן תְּרֵצָה תְּרֵצוֹ

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק כא]

זֶה שְׁוֹלֵם לְעָה וְכוּ (50), עֲסַרְרֶקֶף לְעֵצֵד אֶעְלֹוּי⁶⁰.

(50) ומכך שכתב הגר"ש ואם אין לך, דייק הכף החיים (ס"ק מט) שמי שיש לו אפשרות לתת משלוח מנות בלי הליפין, צריך ליתנו במתנה גמורה בלי הליפין.

ובהורי ישיבה שאין להם במה לקיים מצות משלוח מנות, דעת הגרי"ש אלישיב (יבקשו מפיהו פורים פ"א אות טו-טז) שיכולים להחליף זה עם זה את המנות שהם מקבלים בישיבה, אף על פי שהמנות אינן שייכות להם, ואין להם בהן אלא היתר אכילה בלבד. וכן מבואר בשפת אמת (מגילה ז, ב ד"ה אביי) דעת הגרי"ש אלישיב (שם) שהוא הדין שבחור ישיבה יכול ליתן לאדם אחר [שאינו מדישיבה] את המנה שהוא מקבל בישיבה [וראה בשפת אמת שם].

(51) ואם התנה עמו בפירוש שהוא נתן לו 'משלוח מנות' בתנאי שיחזיר לו משלוח מנות, כתב השפת אמת (שם) שצ"ע אם יצא ידי חובה. דעת הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה פורים פ"ט דבר הלכה אות יג) שנסתבר שלא יצא ידי חובה, כיון שזה סחורה ולא משלוח מנות, ובעין זה משמע בט"ז (ס"ק ה) הובא בשערי צדק ס"ק טז, וראה ארחות רבנו ח"ג עמ' נג, מעשה מהחור"א.

ומי שמזמין את חבירו לסעוד אצלו, האם יצא בזה ידי חובת 'משלוח מנות', כתב הלחם משנה (פ"ה מהל' מגילה ט"ז) בדעת רש"י שיצא ידי חובה, וכן כתב הדרכי משה (אות ז), וכן כתב הלבושי שרד (ס"ק י, בדעת הט"ז). וראה בב"י שהקשה מדוע יצא ידי חובה, הרי אין בזה שילוח [וראה בשלמי תורה (פורים סי' כח עמ' רפג)], שאין זה קשור לנדון במשנ"ב לעיל (ס"ק יח) האם צריך שליחות ב'משלוח מנות'. וכתב הכף החיים (ס"ק מב) שהמזמין את חבירו לסעוד אצלו, ורצה לצאת בזה ידי חובת משלוח מנות, יהפוך שני מאכלים בידו, ויאמר לו הרי לך שתי מנות אלו במצות 'משלוח מנות'.

[משנ"ב ס"ק כב]

לְשֵׁלַח מְנוֹת בַּיּוֹמִים (52) וכו', בְּפֶה שְׂרוּצָה לְהוֹסִיף עוֹד בְּלִילֵיהֶן⁶¹.

(52) ומי ששלח 'משלוח מנות' לחבירו קודם פורים, והמשלוח הניע לידו בפורים, כתב הבאר היטב (ס"ק ז) בשם ה"ד אהרן שהדעת נוטה שיצא ידי חובתו, וכן כתב הדעת תורה בשם שו"ת מהר"י אסאד, וכן דעת הגרי"ש אלישיב (יבקשו מפיהו פורים פ"א אות לא).

מאידך, הערוך השלחן (סי"ז) כתב שלא יצא ידי חובה, כיון שהמצוה היא לשלוח בפורים. ועוד, שעיקר הטעם של 'משלוח מנות' הוא משום שמחה, והבן איש חי (תורה לשמה סי' קפח) כתב, שזה תלוי בטעמים של מצות 'משלוח מנות' [ראה בשו"ת חתם סופר (אורח סי' קצו)], שאם הטעם הוא משום ריבוי אהבה וריעות, צריך שמעשה השילוח שמורה על כך יעשה בפורים, אבל אם הטעם הוא כיון שתהיה למקבל סעודת פורים, די בכך שהגיע לידו משלוח המנות בפורים [וראה ביה"ל לעיל (סי' תרצו ס"א ד"ה לשנ"ג) ומה שכתבנו שם].

אכן, מי שמינה קודם פורים שליח שישלח בשבילו 'משלוח מנות' בפורים, כתב הערוך השלחן (ט"ז) שיצא ידי חובתו, משום ש'שלוחו של אדם כמותו'.

ובן י"ד ששלח לבן ט"ו והגיע לידו בי"ד ואכלו בט"ו, כתב הא"א (סי' תרצד ס"א בגליון שו"ע) שיצא השולח ידי חובתו, כיון ששמחת המקבל היתה בזמן שאצלו פורים, די בכך, מאידך.

בחידישי רבנו מאיר שמחה (ח"א ליקוטים מגילה ה, ב ד"ה ושד) כתב שאין יוצאים ידי חובת משלוח מנות אלא בן י"ד לבן י"ד או בן ט"ו לבן ט"ו, וכן דעת החור"א (תורת המועדים ס"ק כ אות ה). וכן בן י"ד ששלח לבן ט"ו ולא הגיע לידו אלא בט"ו, כתב בחידישי רבנו מאיר שמחה (שם ד"ה נראה) שלא יצא ידי חובתו. דעת הגרי"ש אלישיב (יבקשו מפיהו אות ל) שלכתחילה צריך בן י"ד ליתן לבן י"ד, וכן ט"ו לבן ט"ו, אבל בדיעבד יצא ידי חובה בכל האופנים הצ"ל.

ומי ששלח בפורים אבל המשלוח הגיע לחבירו לאחר פורים, כתב הדעת תורה בשם שו"ת מהר"י אסאד, שפשוט שלא יצא ידי חובה, אלא אם כן זיכה בפורים את 'משלוח המנות' למקבל.

ומי ששלחו לו משלוח מנות וקבלהו בני ביתו עבורו, אלא שהוא לא היה בביתו, כתב הערוך השלחן (ט"ז) שלא יצא השולח ידי חובתו, כיון שצריך שמשלוח המנות יגיע ליד המקבל, או שעל כל פנים ידע המקבל בפורים שקיבל את 'משלוח המנות'.

(53) מלשון המשנ"ב שכתב 'אם לא שקיים המצוה וכו', משמע שמה שכתב שיכול להוסיף וליתן 'משלוח מנות' ומתנות לאביונים' בלילה, בוונתו לליל ט"ז. והקשה הגרי"ש קמניצקי (אמת ליעקב) שהרי הרמ"א שכתב שיש לשלוח מנות ביום ולא בלילה, כוונתו שלא בליל י"ד [וראה במשנ"ב לעיל (ס"ק ב)], וכתב הגרי"ש קמניצקי שיש טעות סופר במשנ"ב ובמקום 'אם לא שקיים צריך לומר 'אם לא שקיים', דהיינו שעתיד לקיים ביום.

[משנ"ב ס"ק כג]

רוֹצֵה לזָמַר, שְׂאוּמֵר הַיַּיִן קָאָלוּ הַתְּקַלְפֵי⁶⁴.

(54) ואם השליח איבדו קודם שהגיע לידו המקבל, כתב הערוך השלחן (ט"ז) שלא יצא ידי חובה [וראה בשערי תשובה (ס"ק ד)].

[משנ"ב ס"ק כד]

זֶכֶן הַתְּתִים־סוֹפֵר בְּסִימָן קָצוּ מְתַמֵּה עַל נְהָ⁶⁵.

(55) שתמה שהרי זה תלוי בטעמים של מצות 'משלוח מנות', שאם הטעם משום צרכי הסעודה, לא מועילה מחילה ואפילו למי שיש לו צרכי סעודה בלי זה], ואם הטעם משום ריבוי אהבה וריעות, אם כן כיון ששלח והראה חיבתו, יצא ידי חובה, ומנין לרמ"א להכריע בזה [וראה בלבוש (ס"ד) שמשמע שגם לטעם של צרכי סעודה יוצאים ידי חובה במחילה].

[משנ"ב ס"ק כה]

בְּעֵלָה מְשַׁלַּח בְּשִׁבְלָה⁶⁶ לְכַפֵּה אֲנָשִׁים⁶⁷, וּמְכַל מְקוֹם יֵשׁ לְהַחֲמִיר⁶⁸.

(56) הוא הדין בניו ובנותיו הגדולים הסמוכים על שולחנו, דעת הגרי"ש קרליץ (שלמי תודה פורים סי' כח עמ' רפט) שיוצאים מעיקר הדין במה שאביהם שולח בשבילם, שאין הטעם שאשתו יוצאת במה שהוא משלח בשבילה משום שאשתו כנופה, אלא שהם צריכים להחמיר לשלוח, וכמו באשתו [וראה בא"א (בוטשאטש) כאן ס"ט].

(57) ואף שכתב הרמ"א שאין לאשה לשלוח מנות לאיש, דעת הגר"ש אויערבך (הליכות ביתה סי' כד הע' נה) שכששולחים 'משלוח מנות' ממשפחה למשפחה אין לחוש, וכן דעת הגרי"ש אלישיב (בלילה ההוא עמ' 18, תורת המועדים סי' תרצו ס"ק יב אות ב) שכששולחים משלוח מנות למשפחה, אין צריך להקפיד לשלוח מאיש לאיש או מאשה לאשה.

(58) ומה שכתב יש להחמיר, ביאר הכף החיים (ס"ק נז) שהאשה המשך במילואים עמוד 137

מילואים הַלְבוֹת מְגִלָּה סִימָן תְּרֵצָה הַמְשָׁךְ מַעֲמֹד קוֹדֵם

חובת 'משלוח מנות' [ראה באר היטב ס"ק ט].

[ביה"ל ד"ה א] וְגַם הָעֵיץ בְּכֶלֶל יֵאָשֵׁר לְרֵשֶׁתָּהּ (49)

49) והשולח לקטן, כתב הערוך השלחן (סי"ח) שנראה שיצא ידי חובתו, כי גם קטן הוא בכלל 'רעהו', וכן דעת הגרי"ח קניבסקי (תורת המועדים ס"ק ד). מאידך, הכף החיים (סי' תרצד ס"ק יב) כתב שקטן אינו בכלל 'רעהו', ואין יוצאים ידי חובה במשלוח מנות לקטן, והא"א (בוטשאטש) הסתפק בזה.

אכן, קטן השולח לחבירו קטן, וכן נער שנעשה בר מצוה השולח לחבירו קטן, דעת הגרי"ח אלישיב (יבקשו מפיהו פורים עמ' נא) שיצא ידי חובתו.

והשולח לרבו, כתב בשו"ת מהר"י אסאד (ח"א סי' רד) שאף רבו נקרא 'רעהו' ויצא ידי חובתו, וכן אב השולח לבנו, כתב השפת אמת (מגילה ז, ב ד"ה רבה) שמוכח בגמרא שם שהוא בכלל 'רעהו', אלא שראוי שתחילה ישלח האב לבן ויחשיבנו על ידי זה ל'רעהו', ולאחר מכן ישלח הבן לאב. אכן, כתב הא"א (בוטשאטש), שאב השולח מנות לבנו גדול הסמוך על שולחנו מחמת תנאי החנות, צריך לשלוח לו דברי מותרות שאינם בכלל חייב המזונות המוטל עליו מכה תנאי החנות כנהוג.

והשולח מנות למי שהוא שונא, דעת הגרי"ח אלישיב (הליכות הנהגות פורים) שאף שיש שפקפקו אם אפשר לצאת ידי חובת 'משלוח מנות' לשונאו שהרי אינו 'רעהו' [ראה בארוחות חיים (ספינקא) כאן בשם שו"ת מור ואתלולת שלא יצא ידי חובתו], מימ למעשה יצא ידי חובה, וכן דעת הגרי"ח קניבסקי (תורת המועדים ס"ק ד אות ב) [ראה שלמי תודה (פורים סי' טז) שתלה זאת בשני הסטעמים של 'משלוח מנות'].

ולענין האם אדם רשע הוא בכלל 'רעהו', כתב בשו"ת מהר"י אסאד (שם) שרשע אינו בכלל 'רעהו', ומה שכתב הפמ"ג (א"א ס"ק יא) שעבד כנעני הוא בכלל 'רעהו', מדובר שהוא מוחזק בכשרות, אבל סתם עבדים הם פוחזים וריקים ועוד יותר נרועים מהם, ואינם בכלל 'רעהו' [ראה במנחת חינוך (מצוה רמג אות א)], ודעת הגרי"ח אלישיב (יבקשו מפיהו פורים פ"א אות לה) שמומר לתיאבון הריחו בכלל 'רעהו' [וצריך לחדור שלא להכשילו לאכול בלא ברכה], אבל מומר להכעיס אינו בכלל 'רעהו' [וראה במשגיב לעיל (סי' לו ס"ק ו)].

הגרי"ח קרליץ (חוט שני שביעית עמ' רחצ), אכן, אם הוא מרגיש שחובה עליו להחזיר, וכן נתנית משלוח מנות למלמד של ילדו, צ"ע אם מותר בפירות שביעית [וראה שו"ת מנחת יצחק (ח"י סי' נו)].

[משגיב ס"ק ט]

דְּמִצְוָה לְחַלֵּק⁴⁶, מִה שְׂאֵין פֶּן בְּעֶשְׂרִיר⁴⁶.

45) ובטעם הדבר כתב הבי"ח (ד"ה וצריך), כי מי שיש לו מאה זהובים ליתן לעניים, שכרו גדול יותר כשמחלקם למאה עניים משיחלקם לעני אחד או שניים, שכשמחלקם למאה עניים החייה מאה נפשות [וראה בפירוש המשניות לרמב"ם (אבות פ"ג מט"ו)].

46) ובטעם הדבר שחוקנו לשלוח גם לעשיר, כתב הכף החיים (ס"ק לח) שהוא כדי להרכות אהבה בישראל, שעל ידי ששולחים זה לזה תהיה אהבה ביניהם [וראה בשו"ת חתם סופר (ארי"ח סי' קצו) שהביא שני טעמים למצות משלוח מנות].

[ביה"ל ד"ה חיוב]

דָּאָם שׁוֹלֵם לְעֶשְׂרִיר⁴⁷ דְּכָר פְּחוּת⁴⁸.

47) אכן, השדי חמד (ח"ט מערכת פורים סי' ה) הקשה שמדברי הירושלמי (מגילה פ"א הל"ד) ומדברי הריטב"א (מגילה ז, ב) אין להזכיר אלא שעשיר ששלח לעני דבר שאינו חשוב לפי ערכו של העשיר הנותן לא יצא ידי חובתו, אף אם זה חשוב לפי ערכו של העני המקבל, אבל לא להיפך, שאם הנותן שולח לפי השנת ידו, יתכן שיוצא ידי חובה אף על פי שאינו נחשב לפי מעלת המקבל, וטעם השדי חמד שם, שיתכן שהחיי אדם למד כן מסברא שיש לשלוח מנה החשובה גם לפי ערכו של המקבל, כדי שיהנה מזה [ראה שם שנדחק בדברי החיי אדם].

48) ושיעור המנה בסתם אדם, כתב הערוך השלחן (סט"ו) שאין די בכיות מאכל או רביעית משקה, אלא צריך מנה יפה שראוי להתכבד בה, ומי ששלח חתיכות קטנות לא יצא ידי חובתו, וכן כתב הא"א (בוטשאטש, סי' ד"ה שתי מנות וראה שם ד"ה בהשערה), ודעת הגרי"ח אלישיב (יבקשו מפיהו פורים עמ' כד-כח) שצריך על כל פנים לתת מנה שמקובלת אצל בני אדם כחשובה, וממאיר בפמ"ג (משגיב ס"ק ד) שהחשיבות תלויה לפי המקום והזמן.

ולפי זה, השולח דג או פת שטחו אותם בביצה, כתב הערוך השלחן (סי"ח) שאין זה נחשב לשתי מנות, כיון שהביצה אינה דבר חשוב, מאידך, הכף החיים (ס"ק מד) כתב שפשוט שבאופן הנ"ל יוצא ידי

הַלְבוֹת מְגִלָּה סִימָן תְּרֵצוּ הַמְשָׁךְ מַעֲמֹד קֶסֶב

צריך להיות של הנותן, ודי בכך שיש לה רשות לקחת קצת מהבית [והוא הדין בנים הסמוכים על שולחן אביהם, די ברשות שנותן להם אביהם], וראה בשפת אמת מגילה ז, ב ד"ה אביין.

ואדם שרצה לשלוח מנות בשביל אדם אחר, דעת הנרי"מ פיינשטיין (מועדי ישרון ח"ב הע' 226) שאינו צריך להקנות לו את המנות, אבל צריך להודיעו ששולח בשבילו, ואם לא הודיעו, דעת הגרי"ח איערבך (פסקי שמועות פורים עמ' קסד) שאף אם הודיע השולח למקבל שפלוני שלח בשבילו, אינו יוצא ידי חובתו בכך.

[משגיב ס"ק ט]

וְיִשְׁיֶנֶן שְׂמָא קְדָשָׁה כְּכָר בְּפָנֵי עֲרִים וְאִינָם לְפִנְיָנָם⁴⁹.

59) וטעם נוסף כתב הערוך השלחן (סי"ח), שאין זה נאה שיהיה קרוב

צריכה לבקש מבעלה שימחול לה על המנות כדי שהן יהיו שלה, ולאחר מכן תשלח.

מאידך, דעת הגרי"ח איערבך (הליכות שלמה פורים פ"ט דבר הלכה אות כו), הליכות ביתה סי' כד הע' נה) שאין כוונת המשגיב במה שכתב יש להחמיר שהבעל צריך להקנות את המאכלים לאשה והיא צריכה לשלחם בעצמה, שהרי לא כתוב 'לכם', אלא כוונתו שהבעל צריך שייכות למשלח, שהרי לא כתוב 'לכם', אלא כוונתו שהבעל צריך לשלוח בשבילה ולהודיע לה שהוא שולח בשבילה, וכן להודיע למקבלי המנות שהן ממנה. ודעת הגרי"ח אלישיב (יבקשו מפיהו פורים פ"א אות כ ו-כח) שאם בעלה משלח בשבילה, צריכה האשה לעשות בה קנין ולזכות בהן, אבל אם האשה שולחת בעצמה, אין האשה צריכה לקנות את משלוח המנות, כיון שמשלוח המנות לא

מילואים הלכות מנלה סימן תרצה תרצו

המשך מעמוד קודם

שם (סי' מו) שאסור, כיון שיש כוח פירסום רב וראה בשעה"צ שם סי' ג, וכן כתב השערי תשובה (כאן סי' א) לענין עשיית מלאכה בפורים, ונשאר בצ"ע. ואם הנכרי מתה בקבלנות, כתב הדעת תורה (סי' א) בשם הזכור לאברהם, שמוותר.

[שעה"צ סי' ב]

דכל זה שמקנה הוא לוי.

5) אכן, גם בערב פסח אחר חצות, כתב במשני"ב לעיל (סי' תסח סי' ו) שמי שאין לו מה לאכול מותר בעשיית מלאכה בשכר.

[משני"ב סי' ג]

ופרנקמטיא מפר, ששמחה היא לוי.

6) ומי"מ כתב הערוך השלחן (סי' ב) שהשם ארחותיו ימעט בשיבת החנות, ויש ראי' ה' שאין פותחים החניות בפורים, אבל בתשעה באב עד חצות, במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה, מבואר בשו"ע לעיל (סי' תקנד סכ"ב) שאסור לעשות פרנקמטיא (ומשום שאין היתר של שמחה כמו בפורים).

[שעה"צ סי' ג]

דכל דבר שמקנה מפר בפורים.

7) אכן, גם בערב פסח אחר חצות, כתב במשני"ב לעיל (סי' תסח סי' ו) שמוותר לעשות דבר האבוי כמו בחול המועד, וכן כתב בהגהות מוהרי"א אבולאי (על הלבוש, כאן סי' א) בשם הגאונים (וראה שו"ע לעיל (סי' תקנד סכ"א) ובמשני"ב שם (סי' מז).

[משני"ב סי' ד]

סימן ברכה⁸ וכו', שאינו מרויח.

8) ולענין מי שעושה מלאכה בתשעה באב, שאינו רואה סימן ברכה, כתב לעיל (סי' תקנד סי' מט) שהוא אף במקום שנהגו לעשות מלאכה בתשעה באב, ואפילו לאחר חצות וראה שם פרט דינים ובמג"א כאן סי' ב.

9) ולענין מי שעושה מלאכה בערב שבת מן המנחה ולמעלה, שמבואר בשו"ע לעיל (סי' רנא סי' א) שאינו רואה סימן ברכה מאותה מלאכה, כתב במשני"ב שם (סי' ב) שאף אם ירויח מאותה מלאכה, מי"מ יפסיד במקום אחר. ולענין מי שעושה מלאכה בתשעה באב, כתב לעיל (סי' תקנד סי' ג) שאם הרויח מעות מאותה מלאכה, אינו רואה בהן סימן ברכה וראה מה שכתבנו לעיל (סי' שו סי' ג).

[ביה"ל ד"ה אין]

אבל פלגה עד הג' שני לעשה¹⁰ וכו', מחמיר בזה¹¹.

10) ובטעם הדבר כתב (משני"ב סי' א), שדין איסור מלאכה בפורים הוא כדן האיסור בערב פסח במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה, וכמו שבערב פסח אסור רק מהנץ החמה כמבואר במשני"ב לעיל (סי' תסח סי' יא). כל שכן שאיסור עשיית מלאכה בפורים אסור רק מהנץ החמה. השפת אמת (מגילה ה, ב ד"ה ורבי) ביאר, שכיון שדין משתה ושמחה לא נהג אלא ביום, שהרי כתוב (אסתר ט כב) ימי משתה ושמחה וכמבואר בשו"ע לעיל (סי' תרצה סי' א), הוא הדין איסור עשיית מלאכה אינו נהג אלא ביום (שהרי כולם נאמרו יחד בפסוק "משתה ושמחה ויום טוב"). וכן כתב המשך חכמה על מגילת אסתר (ט יט ו"ה ד"ע). ובטעם הדבר שהספד ותענית אסור לכל הדעות אף בלילה, ראה בספר מקראי קודש (פורים סי' מו הע' 2). וכתב שם (סי' מז הע' 1) שלדעת הפמ"ג, מותר לעשות מלאכה בליל פורים, ואפילו במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה בלילה (ראה שם בטעם הדבר).

11) ובטעם הדבר, ביאר בשו"ת חתם סופר (שם) על פי הטורי אבן (מגילה ז, ב ד"ה סעודת) שכתב שכמו שלענין הספד ותענית האיסור

דעת בין איש לאשה וראה שערי תשובה סי' ד).
ובעל הנעשה שליו של אשתו לתת משלוח מנות לחברתה, דעת הגרי"ש אלישיב (יבקשו מפייה פורים פ"א אות לו) שמותר הדבר, כיון שאין הוא השולח אלא אשתו. וכן חתן השולח לכלתו, דעתו (שם אות לח) שמותר, אם כך הוא המנהג. אכן, עדיף שאנו תמסור לה את משלוח המנות.

[משני"ב סי' כז]

הוא דרך צדקה⁶⁰.

60) ואף לטעם שאסור במשלוח מנות משום קירוב דעת בין איש לאשה כולעיל, כתב הערוך השלחן (סי' ט) שכיון שהוא בדרך צדקה אין בזה משום קירוב הדעת.

[ביה"ל ד"ה א]

וענין בקרימטיים שפסק בזה⁶¹.

61) ולענין קריאת המגילה ושמחה ומחנות לאבינוים בעיר שהיא ספק מוקפת חומה מימות יהושע בן נון, ראה בשו"ע לעיל (סי' תרפח סי' ד) ובמשני"ב שם (סי' י).

סימן תרצו

דיני הספד ותענית ועשיית מלאכה בפורים

[משני"ב סי' א]

לעשייתו יום טוב¹ וכו', באינה מקומות שלא לעשות.

1) ובטעם הדבר שלא קיבלו עליהם לעשותו יום טוב, ראה במגילת סתרים (להריי מליסא, אסתר ט יט).

2) ולענין איסור עשיית מלאכה בערב פסח מהנץ החמה, במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה, כתב לעיל (סי' תסח סי' יא) שאפילו בניהם אחריהם עד טוף כל הדרות אינם רשאים לעשות מלאכה משום "אל תטוש תורת אמך", ואפילו התרה אינה מועילה בזה.

[משני"ב סי' ב]

אין עושין⁸, ועל-ידי עכ"ם שני⁴.

3) וגדר המלאכה שאסור לעשות בפורים, דעת הגר"ח קניבסקי (תורת המועדים סי' א) שהוא כמו בחול המועד, ואסור לכבס אם לא לצורך פורים, כדלהלן ברמ"א (וראה שעה"צ סי' ב).

ואם חל פורים בערב שבת ורצוה לנטול ציפורניו, כתב בשו"ת דברי מלכיאל (ח"ה סי' רלו) שמותר לנטול, שהרי נטילת ציפורניים בערב שבת היא מצוה, וכל מלאכת מצוה מותרת בפורים, כדלהלן ברמ"א. אבל כשחל פורים בחול, כתב שם, שאסור לנטול ציפורניים, אלא אם כן הציפורניים גדולות ויש לכלוך תחתיהן, ויש לחוש לחציצה בנטילת ידיים לסעודה, או שמאוס לו לאכול כך, שמותר, כיון שזה לצורך פורים. וכן להסתפר בפורים שחל בערב שבת, כתב הכף החיים (סי' יא) שיש מהחיים להסתפר לכבוד שבת, והכן איש חי אסור, ומי שצריך להסתפר לכבוד פורים, דעת הגרי"ש אלישיב (אשרי האיש חיג פמ"ח אות ז) שמותר לו להסתפר בפורים (וראה בשו"ע לעיל (סי' תסח סי' א-ב) ובמשני"ב שם).

4) ובטעם הדבר שהותר על ידי נכרי, כתב לעיל (סי' תסח סי' ד) לענין עשיית מלאכה בערב פסח מחצות היום שהוא כיום טוב, ענהנו להתיר עשיית מלאכה על ידי נכרי, כיון שלא החמירו באמירה לנכרי כמו בחול המועד ויום טוב. ובטעם ההיתר לעשות מלאכה בתשעה באב על ידי נכרי, במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה, כתב בביה"ל לעיל (סי' תקנד סכ"ב ד"ה על ידי) כיון שאין בכך היסח הדעת מהאבלות. אכן, לבנות בנין בתשעה באב על ידי נכרי, כתב במשני"ב

